

ДОКУМЕНТИ НА АМЕРИКАНСКАТА ДЕМОКРАЦИЯ

Превод: Кръстан Дянков, Люба Маджарова

chitanka.info

РУМЕН ГЕНОВ

ДУМИ, КОИТО ПРАВЯТ ИСТОРИЯТА

В огромна мраморна ротонда на внушителната неокласицистична сграда на Националните архиви на Съединените щати във Вашингтон са изложени само три документа — Декларацията на независимостта, Конституцията от 1787 г. и Декларацията на правата. От двете страни на бронзовата витрина са разположени огромни, дълги по тридесет и пет метра стенописи, изобразяващи сцени, свързани с историята на документите. Отляво — Томас Джеферсън, представящ проекта на Декларацията на независимостта на Джон Хенкок — председател на Континенталния конгрес, и други негови членове; отдясно — Джеймс Медисън, предаващ конституцията на Джордж Вашингтон и на Конституционния конвент. Всяка вечер витрината, пълна с хелий за по-добро съхраняване на документите, се спуска в подземното хранилище със стени от бетон и стомана. Не може да се каже, че тази експозиция съперничи по популярност и атрактивност на най-посещавания в света, намиращ се наблизо Музей на астронавтиката и космонавтиката, но всекидневно прагът на огромните бронзови врати се прекрачва от стотици посетители.

За какво говори отношението към трите изложени документа? Не е ли разточителство под този купол с височината на пететажната сграда, зорко пазени от въоръжена охрана, да се излагат само няколко пожълтели листа пергамент? Дали това не е свидетелство за оскъдно историческо наследство на двестагодишната Американска република? Очевидно е отношението към тези документи като към най-скъпи национални светини, несъмнен е дълбокият пиетет към основните закони на първата модерна политическа демокрация в света. Те са възплъщение на духа и идеите на една революция, която има за резултат създаването на нов тип гражданско общество на равни политически възможности за всички. Стойността на тези документи за американския народ е огромна, още повече че те не са дар на съдбата,

а се появяват след драматични сблъсъци ни идеи, на кървави конфликти по бойните полета в името на принципите, въплътени в тях.

Но тези идеи не са достояние само на американския народ, а и на цялото човечество. Те са резултат от развитието на националната и на световната демократична традиция. Националната води началото си от знаменитото „Съглашение от «Мейфлауър»“ — документът, с който първите заселници пуритани се задължават на кораба, отвеждащ ги към бъдещата нова родина, да изградят „гражданско общество“ с „равни и справедливи закони“.

Световната традиция, би могла да бъде проследена още от класическата античност, но техен непосредствен източник са знаменитите „Два трактата за управлението“ на Джон Лок, в които се приема, че всички хора са „по природа свободни, равни и независими“. Документите могат да се изведат и от британската конституционна традиция и практика, която въстаналите срещу метрополията американци колкото приемат, толкова и отричат.

Самата Декларация на независимостта се появява след цяла година дебати на Втория континентален конгрес, последвали началото на бойните действия през април 1775 г. Част от депутатите в него не искат да се разделят с надеждата за компромис с Джордж III и за мир „при почтени условия“. Но опитите на лондонското правителство да сломи съпротивата на своите поданици с военна сила и търговска блокада, патриотичният подем и силата на аргументите, изложени в излезлия анонимно през януари 1776 г. памфлет „Здравият разум“, ускоряват решителната стъпка — окончателното скъсване с Великобритания. По силата на резолюция за независимост, предложена в началото на юни 1776 г. от радикални депутати, се създава петчленна комисия за подготовка на акт за прокламирането ѝ. В нея влизат Джон Адамс, Бенджамин Франклин, Робърт Ливингстън и Роджър Шерман, но фактически автор на Декларацията на независимостта е Томас Джеферсън — един от най-блестящите представители на американското просвещение и бъдещ трети президент на Съединените щати. Приетата на 4 юли 1776 г. Декларация не само отправя гневни нападки срещу деспотичното управление и нарушаването на правата на колонистите от крал Джордж III, но и оправдава техните действия. Тя прокламира неотменимите естествени права — на живот, свобода и стремеж към

щастие, и е един от основните документи за човешките права. Декларацията е и първият държавен документ, който се опира на идеите за обществения договор и за правото на съпротива срещу деспотизма, в който се провъзгласява суверенитетът на народа като основа на държавното устройство.

Анонимният памфлет „Здравият разум“ е бил смятан първоначално за произведение на друг велик американец — Бенджамин Франклин. Но негов автор е Томас Пейн, английски политически дисидент, възпитан в широката хуманитарна и егалитарна традиция на квакерите, взел участие в две революции — Американската и френската. Памфлетът на неизвестния дотогава публицист се разпространява в невиждания за онова време тираж от половин милион екземпляра и със своята необуздана атака срещу наследствената монархическа власт и с призива за незабавно скъсване с метрополията изразява чувствата на голяма част от американците.

Декларацията на независимостта само прокламира принципите на справедливо и разумно правителство, но неговото създаване става с приемането на първата конституция на САЩ — „Статиите на конфедерацията“ от 1777 г. (ратифицирана през 1781 г.). Тя обаче се оказва неефикасна, тъй като създаденото по нейната сила правителство фактически не е в състояние да управлява. Съгласно прокламираното от Декларацията на независимостта право на народа да промени или премахне всяка форма на управление, която е гибелна за неговите права, през 1787 г. е свикан Конституционен конвент във Филаделфия. Под председателството на Джордж Вашингтон след продължителни спорове между привържениците и противниците на по-широки правомощия на федералното правителство е приета сега действащата Конституция на САЩ. В нея не само е намерено равновесие между правата на националното правителство и на щатите, но и за пръв път в официален документ са фиксирани такива същностни черти на политическата демокрация като представителното управление и разделението на властите. Сравнително кратката Конституция, състояща се от преамбюл и седем члена, е ратифицирана през 1788 г., а три години по-късно е допълнена с десет добавки, които получават названието Декларация на правата. Именно добавките към Конституцията гарантират свободата на съвестта и отделянето на църквата от държавата, свободата на словото и печата, правото да се

притежава и носи оръжие, личната неприкосновеност и сигурността на жилището и имотите, съда със съдебни заседатели. До наши дни са били предложени над десет хиляди добавки към Конституцията, но са приети само 26. Именно тази процедура по приспособяването на основния закон към изменящите се обществени и политически условия, отстранявана опасността от превръщането му в неефикасен инструмент и фетиш, е и едно от обстоятелствата, които обясняват необикновената жизненост на американската Конституция.

Револуционният конгрес обаче не приема съдържащото се в проекта на Декларацията на независимостта, представен от Томас Джеферсън, осъждане на робството и макар че от началото на XIX в. вносът на роби в страната е забранен, тази „особена институция“ се запазва. Робовладението се превръща в проклятие за живота на републиката и става причина за най-жестокото изпитание в нейната история — Гражданската война от 1861–1865 г. В разгара на този братоубийствен конфликт, обявявайки полето на една от най-крвопролитните битки при Гетисбърг за национално военно гробище, шестнадесетият президент на САЩ, великият демократ Ейбрахам Линкълн произнася най-късата и най-знаменитата реч в американската история. В Гетисбъргската реч от 19 ноември 1863 г. той красноречиво изразява скръбта по жертвите и значението на принципите, в името на които са направени те. Линкълн дава класическата формула на демокрацията като „управление от народа, чрез народа и за народа“.

Основните идеи на американската демократична традиция отдавна са спечелили популярност и признание у нас. Известни са интересът и високата оценка на формата на управлението на Съединените щати на нашите национални революционери, като например Любен Каравелов. И по-сетне интересът към тях в България не пресеква. В самото начало на нашия век превод на Конституцията на САЩ с исторически бележки е направен от един от най-големите български специалисти по държавно и конституционно право — професор Стефан Киров. Преди време издателство „Народна просвета“ предложи тези документи в цялост или в откъси в предназначена за средните училища „Христоматия по нова обща история“. Сегашното им издаване идва да отговори на нарастващия интерес у нас към демокрацията — нейните принципи и нейното функциониране, въплътени в исторически документи и действащи институции.

КОНСТИТУЦИЯ НА СЪЕДИНЕНИТЕ АМЕРИКАНСКИ ЩАТИ

ПРЕАМБЮЛ

Ние, Народът на Съединените щати, целейки да създадем по-съвършен Съюз, да утвърдим справедливост, да осигурим вътрешно спокойствие, да обезпечим съвместна отбрана, да повишим всеобщото благосъстояние и да осигурим благата на свободата за самите нас и за нашите потомци, съставяме и приемаме настоящата Конституция на Съединените американски щати.

ЧЛЕН I

§1. Цялата законодателна власт, давана с настоящото, принадлежи на Конгреса на Съединените щати, който се състои от Сенат и Камара на представителите.

§2.1. Камарата на представителите се състои от членове, избирани всеки две години от населението на отделните щати, като избирателите във всеки щат трябва да отговарят на същите изисквания, каквито са установени за избирателите на многобройната камара на щатското Законодателно събрание.

2. Представител не може да стане никое лице, което не е навършило 21-годишна възраст, не е било гражданин на Съединените щати в продължение на седем години и което не е гражданин на щата, в който се избира.

3. Представителите и преките данъци се разпределят между всички щати, които встъпват в този Съюз, пропорционално на числеността на населението им, при определянето на която към броя на всички свободни лица, включително онези, които са задължени да служат определен срок, и без да се броят необлаганите с данъци индианци, се прибавят три пети от броя на останалите лица^[1]. Действителното преброяване се извършва не по-късно от три години след първата сесия на Конгреса на Съединените щати и всеки десет години впоследствие съобразно ред, който се установява със закон. Не може да бъде избран повече от един представител на всеки тридесет хиляди жители, но всеки щат трябва да има поне един представител, а до провеждането на преброяването щатът Ню Хемпшър ще избира трима представители, Масачузетс — осем, Род Айлънд и плантациите Провидънс — един, Кънетикът — пет, Ню Йорк — шест, Ню Джързи — четири, Пенсилвания — осем, Делауер — един, Мериленд — шест, Вирджиния — десет. Северна Каролина — пет, Южна Каролина — пет и Джорджия — трима представители.

4. Когато се появят вакантни места за представителството на който и да било щат, изпълнителната власт на същия назначава избори

за попълването на тези места.

5. Камарата на представителите избира свой спикер^[2] и други длъжностни лица и притежава изключителната власт за подвеждане под съдебна отговорност по реда на импийчмънт^[3].

§3.1. Сенатът на Съединените щати се състои от по двама сенатори от всеки щат, избирани за срок от шест години от щатското Законодателно събрание, като всеки сенатор има право на един глас.

2. Незабавно след като сенаторите се съберат след първите избори, те се разделят по възможност поравно на три групи. Местата на сенаторите от първата група се освобождават след изтичането на първите две години, местата на сенаторите от втората група — след изтичането на четири години, а местата на сенаторите от третата група — след шест години, така че на всеки две години се преизбира една трета от сенаторите; ако вакантни места се появят между сесиите на Законодателните събрания на който и да е щат, на населението на щатите, като към нея се прибавят и 3/5 от броя на робите. В резултат на оставка или по друга причина, изпълнителната власт на щата може да назначи сенатор временно, до следващото свикване на Законодателното събрание, което попълва овакантеното място.

3. Сенатор не може да стане никое лице, което не е навършило тридесетгодишна възраст, не е гражданин на Съединените щати от девет години и не е жител на щата, от който се избира, в момента на изборите.

4. Вицепрезидентът на Съединените щати е председател на Сената, но той гласува само в случай, когато гласовете се разделят по равно.

5. Сенатът избира други свои длъжностни лица, както и председател *pro tempore*^[4] в случаите на отсъствие на вицепрезидента или когато той изпълнява длъжността президент на Съединените щати.

6. Сенатът притежава изключителното право да води всички съдебни дирения по реда на импийчмънт. Заседавайки с тази цел, сенаторите полагат клетва или правят тържествена декларация. Ако подсъдимият е президентът на Съединените щати, председателства върховният съдия. Никое лице не може да бъде осъдено без съгласието на две трети от присъстващите сенатори.

7. Присъдата в случаите на импийчмънт се ограничава до отстраняване от длъжност и лишаване от правото на заемане на

каквато и да било почетна, отговорна или платена държавна служба в Съединените щати. Но осъденият може да бъде подложен на по-нататъшно съдебно дирене, преследване, осъждане и изтърпяване на наказанието в съответствие със закона.

§4.1. Времето, мястото и редът на избиране на сенаторите и представителите се определят във всеки щат от щатското Законодателно събрание, но Конгресът може по всяко време със закон да установява или променя такива правила, с изключение на мястото на избиране на сенаторите.

2. Конгресът се събира не по-рядко от веднъж годишно и сесиите му започват в първия понеделник на месец декември, освен ако със закон не бъде установен друг ден.

§5.1. Всяка камара сама решава въпросите, засягащи изборите, резултатите им и пълномощията на членовете ѝ, като мнозинството във всяка от тях представлява кворум, необходим за работата ѝ, но всяка камара с по-малък състав може да отсрочва работата си от един ден за друг и може да бъде упълномощавана да настоява отсъстващите ѝ членове да вземат участие в работата ѝ, като го прави по такъв начин и налагайки такива наказания, каквито тя сметне за необходимо.

2. Всяка камара може сама да определя регламента на заседанията си, да наказва членовете си за нарушаване на реда и с мнозинство от две трети да ги изключва от своя състав.

3. Всяка камара води протоколи на заседанията си и периодично ги публикува, с изключение на онези раздели, които по нейно мнение изискват секретност; гласуванията „за“ и „против“ на членовете на всяка камара по един или друг въпрос се отбелязват в протоколите при желание на една пета от участващите.

4. По време на сесията на Конгреса нито една от камарите не може да прекратява работата си за повече от три дни без съгласието на другата или да провежда заседанията си на друго място освен на определеното за местопребиваването на двете камари.

§6.1. Сенаторите и представителите получават възнаграждение, определено със закон и изплащано от държавното съкровище на Съединените щати. Във всички случаи освен на държавна измяна, углавно престъпление и нарушение на обществения ред те имат привилегията да не подлежат на арест по време на присъствието им на заседания на съответната камара или по пътя на отиване или връщане

от същата; за изказванията или участието им в дебатите в съответната камара те не могат да бъдат разпитвани на никое друго място.

2. Никой сенатор или представител не може по време на мандата си да бъде назначен на каквато и да било друга гражданска длъжност на държавна служба на Съединените щати, ако тази длъжност е била създадена или възнаграждението, получавано за нея, е било увеличено през посочения период; нито едно лице на държавна служба на Съединените щати не може да бъде член на която и да било от камарите, докато заема тази длъжност.

§7.1. Всички законопроекти за събиране на държавни приходи изхождат от Камарата на представителите, но Сенатът може да прави предложения или да участва в обсъждането им и да предлага поправки както и по отношение на всички други законопроекти.

2. Всеки законопроект, приет от Камарата на представителите и от Сената, преди да стане закон, трябва да бъде представен на президента на Съединените щати; ако одобри законопроекта, той го подписва, а ако не го одобри, го връща с възраженията си на камарата, която го е предложила, като камарата вписва поправките в протоколите си и се заема с преразглеждането му. Ако след подобно преразглеждане законопроектът бъде утвърден с две трети от гласовете на камарата, той се изпраща заедно с възраженията на президента в другата камара, която също преразглежда законопроекта, и ако бъде одобрен с две трети от гласовете ѝ, той става закон. Във всички подобни случаи членовете на двете камари гласуват със „за“ или „против“, а имената на гласуващите за или против законопроекта се вписват в протоколите на съответната камара. Ако законопроектът не бъде върнат от президента в продължение на десет дни (като се изключват неделите), след като му бъде представен, той се превръща в закон по същия начин както при подписването му от президента освен в случай, че не е върнат на Конгреса поради прекъсване на работата на последния, като в този случай законопроектът не се превръща в закон.

3. Всички постановления, резолюции или решения, за които е необходимо съгласието и на двете камари (освен по въпроса за прекъсване на работата им), се представят на президента на Съединените щати и преди всеки подобен акт да влезе в сила, той трябва да бъде одобрен от президента; в случай на неодобрение той трябва да бъде наново утвърден с две трети от гласовете в Сената и в

Камарата на представителите в съответствие с правилата и условията, определени за приемането на законопроект.

§8. Конгресът има правото:

1. Да определя и събира данъци, мита, акцизи и налози, да изплаща дългове и да осигурява общата отбрана и благоденствието на Съединените щати, като всички данъци, налози и акцизи трябва да бъдат уеднаквени за цялата територия на Съединените щати;

2. Да сключва заеми от името на Съединените щати;

3. Да регулира търговията с други държави, между отделните щати и с индианските племена;

4. Да установява еднакви правила за натурализация и еднакви закони за фалит за цялата територия на Съединените щати;

5. Да сече монети, да регулира тяхната стойност, както и стойността на чуждестранните монети и да установява стандарта за мерки и теглилки;

6. Да определя наказания за фалшифициране на ценни книжа и на намиращите се в обръщение монети на Съединените щати;

7. Да учредява пощенски служби и пощенски пътища;

8. Да насърчава прогреса на науките и полезните занаяти, осигурявайки на авторите и изобретателите изключителни права за определен срок върху съответните им произведения и открития;

9. Да учредява съдилища, подчинени на Върховния съд;

10. Да дефинира и наказва пиратство и други престъпления, извършени в открито море, както и нарушения на международното право;

11. Да обявява война, да издава позволителни за каперство^[5] и за репресии и да установява правила за пленяване на суша и по море;

12. Да набира и издържа армия, като набиранията на парични средства за тази цел не могат да се правят за срок, по-дълъг от две години;

13. Да създава и издържа флот;

14. Да издава правила за ръководство и организация на сухопътните и морските сили;

15. Да свиква народно опълчение за налагане на законите на Съюза, за потушаване на бунтове и за отблъскване на нападения отвън;

16. Да осигурява организирането, въоръжаването и обучението на народното опълчение и да осъществява командването на онази част

от него, която се използва на служба на Съединените щати, запазвайки на щатите правото да назначават офицерите и да осигуряват обучението на опълчението в съответствие с уставните положения, утвърдени от Конгреса;

17. Да упражнява в пълен обем изключителната законодателна власт над окръга (чиято площ не трябва да надхвърля десет квадратни мили), който ще бъде предоставен от някой от щатите и приет от Конгреса за седалище на правителството на Съединените щати, както и да упражнява същата власт над всички територии, придобити със съгласието на съответните щатски Законодателни събрания за строителство на укрепления, държавни складове, арсенали, докове и други необходими съоръжения;

18. Да издава всякакви закони, необходими и подходящи за осъществяване както на горепосочените права, така и на всички други права, които настоящата Конституция предоставя на правителството на Съединените щати, техните ведомства и длъжностни лица.

§9.1. До настъпването на хиляда осемстотин и осма година Конгресът няма да забранява преместването и имигрирането в който и да било от щатите на лица, които те сметнат за уместно да приемат, но имиграцията може да се облага с данък или мито, непревишаващо десет долара на човек.

2. Не се допуска никакво суспендиране на действието на Habeas corpus^[6], освен ако това се налага от съображения за обществената безопасност в случай на нашествие или бунт.

3. Не могат да се приемат *ex post facto*^[7] никакви закони за лишаване от граждански и имуществени права, нито други закони.

4. Не се допуска облагане с никакъв поголовен данък или с други преки данъци освен в съответствие с данните от преброяването или с горепосоченото (вж. член I, §3 — Бел.ред.) изчисление на населението.

5. Не могат да се облагат с данъци и мита никакви стоки, изнасяни от който и да било щат.

6. Никакви търговски или данъчни правилници не могат да дават предимства на пристанищата на един щат пред пристанищата на друг, нито корабите, тръгващи от или пристигащи в пристанище на някой щат, могат да се принуждават да влизат в друго пристанище, да го напускат или да плащат там такси.

7. Никакви парични суми не могат да се теглят от държавното съкровище освен в резултат на набирания, предвидени със закон, а редовните отчети за приходите и разходите на всички обществени парични средства подлежат на периодично публикуване.

8. Съединените щати не удостоверяват с никакви благороднически титли и нито едно лице, заемащо платена или почетна държавна служба, не може без съгласието на Конгреса да приема каквито и да било подаръци, възнаграждения, служби или титли от никой крал, княз или чужда държава.

§10.1. Никой щат не може да встъпва в договори, съюзи или конфедерации, да издава позволителни за каперство и репресии, да сече монети, да емитира книжни пари, да въвежда каквото и да било друго платежно средство за погасяване на дългове освен златна и сребърна монета, да приема закони за лишаване от граждански и имуществени права, закони *ex post facto* или закони, нарушаващи договорни задължения, нито да удостоверява с каквито и да било благороднически титли.

2. Никой щат не може без съгласието на Конгреса да облага с мита или с такси вноса или износа на стоки освен в случаите, когато това е абсолютно необходимо за изпълнението на законите на щата за инспекция; при това чистият доход от всички мита и такси, налагани от който и да било щат върху вноса и износа, постъпва в държавното съкровище на Съединените щати, а всички подобни закони подлежат на преразглеждане и контрол от страна на Конгреса.

3. Никой щат не може без съгласието на Конгреса да облага с такси тонаж, да издържа войски или военни кораби в мирно време, да сключва договори или съглашения с друг щат или с чужда държава, да започва война, освен ако бъде нападат или се окаже в непосредствена опасност, която не търпи отлагане.

[1] На Конституционния конвент се постига компромис между представителите на северните и южните (робовладелските) щати; членовете на долната камара се избират пряко и пропорционално на числеността. ↑

[2] спикер — председател на Камарата на представителите. ↑

[3] импийчмънт — особен ред за разглеждане на дела за измяна или други тежки престъпления, извършени от длъжностни лица, при

които обвинението изхожда от Камарата на представителите, а Сенатът изпълнява съдебни функции. ↑

[4] От лат. — временен. ↑

[5] Негласно разрешение, давано на граждански лица (корабовладелци) да нападат и пленяват вражески кораби; пиратство. Отменено с решение на Парижката конференция (1856). ↑

[6] Английски закон (1679) за неприкосновеността на личността, изискващ представяне на арестувания пред съд в течение на установен срок за съдебното дирене и установяване законността на ареста — основа на конституционната практика във Великобритания, САЩ и в други страни. ↑

[7] Лат. — като се изхожда от станалото по-късно. ↑

ЧЛЕН II

§1.1. Изпълнителната власт се възлага на президента на Съединените американски щати. Той заема поста си в продължение на четири години и неговият избор, както и този на вицепрезидента, избран за същия срок, се провеждат както следва:

2. Всеки щат назначава според установения от щатското Законодателно събрание ред определен брой избиратели, равен на общия брой сенатори и представители, определен за участие на дадения щат в Конгреса, но за избиратели не могат да бъдат назначавани сенатори, представители и лица, заемащи платена или почетна длъжност на служба на Съединените щати.

3. Избирателите се събират в съответния щат и избират с тайно гласуване две лица, от които поне едното трябва да не бъде жител на техния щат. След това те правят списък на всички лица, за които са били подадени гласове, с посочване на броя на гласовете, подадени за всяко от тях; този списък се подписва и се заверява, след което се изпраща запечатан в седалището на правителството на Съединените щати на името на председателя на Сената. Председателят на Сената в присъствието на Сената и на Камарата на представителите отваря всички заверени списъци, след което се извършва преброяване на гласовете. Президент става лицето, получило най-голям брой гласове, ако този брой представлява мнозинството от общия брой на назначените избиратели; ако се окаже, че такова мнозинство е получено от повече от едно лице и ако тези лица имат еднакъв брой гласове, тогава Камарата на представителите незабавно избира с тайно гласуване едно от тях за президент; а ако нито едно от тези лица не получи мнозинство, тогава Камарата на представителите избира за президент по същия начин с тайно гласуване едно от петте лица, получили най-голям брой гласове. При това гласуването при избирането на президента става по щати и представителството на всеки щат има един глас; кворум за тази цел съставляват представители на две трети от щатите, като за избирането на

президента е необходимо мнозинство от общия брой на щатите. Във всеки случай лицето, получило след избирането на президента най-голям брой гласове на избирателите, става вицепрезидент. Ако се окаже, че две или повече от останалите лица имат еднакъв брой гласове, едно от тях се избира за вицепрезидент от Сената с тайно гласуване.

4. Конгресът определя времето за избиране на избирателите и деня, в който те да проведат гласуването, като този ден трябва да бъде един и същ за цялата територия на Съединените щати.

5. Никое лице, което не е гражданин на Съединените щати по рождение или не е гражданин на Съединените щати по времето на приемането на настоящата Конституция, не може да бъде избрано за президент, както не може да бъде избрано на тази длъжност и никое лице, което не е достигнало тридесет и петгодишна възраст и не е постоянен жител на Съединените щати в продължение на четиринадесет години.

6. В случай на отстраняване на президента от длъжност или при смърт, оставка или неспособност да упражнява свързаните с тази длъжност права и задължения същите се прехвърлят на вицепрезидента; в случай на отстраняване, смърт, оставка или неспособност и на двамата — президента и вицепрезидента — Конгресът може със закон да постанови кое длъжностно лице ще действа в качеството на президент, като същото лице изпълнява тази длъжност съответно до отстраняването на причините или до избирането на нов президент.

7. Президентът по всяко време получава за своята служба възнаграждение, което не може да бъде увеличено или намалено през периода на мандата му, и през този период той не може да получава никакво друго възнаграждение нито от Съединените щати, нито от който и да било от щатите.

8. Преди да встъпи в длъжност, президентът полага следната клетва или тържествена декларация: „Аз тържествено се заклевам (или декларирам), че добросъвестно ще изпълнявам длъжността президент на Съединените щати и ще правя всичко, което е по силите ми, за опазване, защита и подкрепа на Конституцията на Съединените щати.“

§2.1. Президентът е главнокомандващ армията и флота на Съединените щати и народното опълчение на щатите, когато то се

свиква на служба на Съединените щати. Той може да изисква от ръководителя на всеки изпълнителен департамент мнение в писмен вид по какъвто и да било въпрос от компетенцията му; той има правото на отмяна на присъди и на помилване за престъпления срещу Съединените щати освен в случай на импийчмънт.

2. Той има правото със съвета и съгласието на Сената да сключва договори при условие на одобрението им от две трети от присъстващите сенатори и да назначава със съвета и съгласието на Сената посланици, други пълномощни представители и консули, съдии на Върховния съд и други длъжностни лица на Съединените щати, чието назначаване не е предвидено специално в настоящата Конституция и чиито длъжности се учредяват със закон; но Конгресът може със закон да предостави назначаването на такива низши длъжностни лица, каквито сметне за необходимо, лично на президента, на съдилищата или на ръководителите на департаментите.

3. Президентът има правото да попълва всички вакантни места, които могат да се открият между сесиите на Сената, като предоставя длъжностните пълномощия за срок до края на следващата сесия на Сената.

§3. Президентът информира периодично Конгреса за състоянието на Съюза и му предлага за разглеждане такива мерки, каквито смята за необходими и полезни; в изключителни случаи той свиква двете камари или една от тях, а в случай на разногласия между тях по въпроса за времето на закриването на сесията той може да я закрие, когато сметне за необходимо; той приема посланици и други пратеници на чужди държави, осигурява стриктното спазване на законите и назначава всички висши държавни служители на Съединените щати.

§4. Президентът, вицепрезидентът и всички висши държавни служители на Съединените щати се отстраняват от длъжност, ако бъдат подведени под отговорност по реда на импийчмънт и осъдени за държавна измяна, за вземане на подкупи или за други тежки престъпления и простъпки.

ЧЛЕН III

§1. Съдебната власт в Съединените щати принадлежи на Върховния съд и на такива низши съдилища, каквито могат понякога да се учредяват от Конгреса. Съдиите както на Върховния съд, така и на низшите съдилища заемат длъжността си, докато поведението им е безупречно, и получават в установени срокове възнаграждение за службата си, което не може да бъде намалено, докато те заемат длъжността си.

§2.1. Съдебната власт се разпростира върху всички дела, решавани по закона и по правото на справедливостта, възникващи в обсега на настоящата Конституция; както и върху всички настоящи и бъдещи международни договори, сключвани от името на Съединените щати; върху всички дела, засягащи посланиците, другите пълномощни представители и консулите; върху всички дела, засягащи адмиралтейството и морските дела; върху всички спорове, в които Съединените щати са страна; върху всички спорове между два или повече щата, между един щат и гражданите на друг щат, между гражданите на различни щати, между гражданите на един и същ щат по искове за земи, предоставяни безплатно от различни щати, и между отделни щати или техни граждани и чужди държави, граждани или поданици.

2. Във всички дела, засягащи посланици, други пълномощни представители и консули, както и в делата, едната страна в които е някой от щатите. Върховният съд представлява първа инстанция. Във всички други дела, споменати по-горе, Върховният съд упражнява апелационна юрисдикция по отношение както на закона, така и на факта, с такива изключения и в съответствие с такива правила, каквито бъдат установени от Конгреса.

3. Делата по всички престъпления, с изключение на разглежданите по реда на импийчмънт, се решават от съда на съдебните заседатели; съдебните процеси по такива дела се водят в онези щати, където са извършени престъпленията, а ако

престъплението е извършено извън границите на който и да е щат, съдебният процес се води в място или места, които се определят със закон от Конгреса.

§3. Под измяна спрямо Съединените щати се разбира само водене на война срещу тях или съюзяване с враговете им и оказване на помощ и услуга на враговете им. Никое лице не може да бъде признато за виновно в измяна, ако актът на явна измяна не бъде потвърден от двама свидетели или признат от обвиняемия на открито съдебно заседание.

2. Конгресът разполага с властта да определя наказание за измяна, но присъдата за измяна може да включва лишаване от права и конфискация на имущество само докато осъденият е жив.

ЧЛЕН IV

§1. Публичните актове, официалните документи и съдебните решения на всеки щат се признават и се ползват с доверие във всеки друг щат. Конгресът може с общи закони да предписва начини за удостоверяване на подобни актове, документи и решения и с това да им придава сила.

§2.1. Гражданите на всеки щат имат право на всички привилегии и неприкосновеност наравно с гражданите на другите щати.

2. Лице, обвинено в някой щат в измяна, углавно престъпление или друго престъпление и укриващо се от правосъдието в друг щат и намерено там, подлежи по искане на изпълнителната власт на щата, от който е избягало, на връщане и предаване на правосъдието на щата, в който е извършено престъплението.

3. Никое лице, задължено да служи или работи в един щат в съответствие със законите на същия и избягало в друг щат, не може въз основа на никакъв закон или постановление на последния да бъде освободено от тази служба или работа и трябва да бъде предадено на страната, имаща право на такава служба или работа, по нейно искане.

§3.1. Конгресът може да приема нови щати в състава на настоящия Съюз, но нови щати не могат да бъдат създавани или учредявани в рамките на юрисдикцията на който и да било щат, нито нов щат може да бъде създаден чрез сливане на два или повече щата или на части от щатите без съгласието на Законодателните събрания на заинтересованите щати, както и на Конгреса.

2. Конгресът има право да се разпорежда с териториите и с други видове собственост на Съединените щати и да издава във връзка с това всички необходими правила и постановления; нищо в настоящата Конституция не може да бъде тълкувано в ущърб на каквито и да било претенции на Съединените щати или на който и да било отделен щат.

§4. Съединените щати гарантират на всеки щат в този Съюз републиканска форма на управление и защита на всеки от тях от нападение отвън, а по молба на законодателната или на

изпълнителната власт (когато законодателната не може да бъде свикана) — и от вътрешно насилие.

ЧЛЕН V

Във всички случаи, когато две трети от членовете на двете камари сметнат за необходимо, Конгресът предлага поправки (добавки) към настоящата Конституция или по искане на Законодателните събрания на две трети от щатите свиква конвент за внасяне на поправки, които и в двата случая придобиват във всяко отношение силата на съставна част от настоящата Конституция след ратифицирането им от Законодателните събрания на три четвърти от щатите или от конвентите на три четвърти от щатите, като едната или другата форма на ратификация се предлага от Конгреса, но нито една поправка, приета до настъпването на хиляда осемстотин и осма година, не може по никакъв начин да засяга първата и четвъртата алинея от деветия параграф на член I и никой щат не може без съгласието му да бъде лишен от правото на глас в Сената, равно с правата на другите щати.

ЧЛЕН VI

1. Всички дългове и задължения, поети до приемането на настоящата Конституция, запазват за Съединените щати същата законност, каквато са имали по отношение на Конфедерацията.

2. Настоящата Конституция и законите на Съединените щати, които ще се приемат въз основа на нея, както и всички договори, които са сключени или ще бъдат сключени в бъдеще от името на Съединените щати, представляват върховен закон на страната, а съдиите във всеки щат се задължават да го изпълняват независимо от каквито и да било противоречащи положения в Конституцията или в законите на отделните щати.

3. Гореспоменатите сенатори и представители, членовете на щатските Законодателни събрания и всички длъжностни лица в изпълнителните и юридическите учреждения както на Съединените щати, така и на отделните щати се задължават с клетвена или тържествена декларация да съблюдават и подкрепят настоящата Конституция; но за заемане на каквато и да било държавна или обществена длъжност в Съединените щати няма да се изисква никакъв религиозен критерий.

ЧЛЕН VII

Ратификацията от конвентите на девет щата е достатъчна за влизането в сила на настоящата Конституция в ратифициралите я щати.

Приета на конвента с единодушно съгласие на представените щати на седемнадесети септември хиляда седемстотин осемдесет и седма година от Рождество Христово и на дванадесетата година на независимостта на Съединените американски щати. В удостоверение на което ние сложихме тук своите подписи:

Джордж Вашингтон — президент и депутат от Вирджиния

Ню Хемпшър — Джон Лангдон, Николас Гилман

Масачузетс — Натаниъл Горхъм, Руфъс Кинг

Кънетикът — Уилям С. Джонсън, Роджър Шърман

Ню Йорк — Алегзандър Хамилтън

Ню Джързи — Уилям Ливингстън, Дейвид Брирли, Уилям Патерсън, Джонатан Дейгън

Делауер — Джордж Рийд, Гънинг Бедфорд Мл., Джон Дикинсън, Ричард Басет, Джейкъб Брум

Пенсилвания — Б. Франклин, Томас Мифлин, Робърт Морис, Джордж Клаймър, Томас Фицсимънс, Джейрд Ингърсол, Джеймс Уилсън, Гъв. Морис

Мериланд — Джеймс Макхенри, Даниъл от Сейнт Томас Дженифър, Даниъл Карол,

Вирджиния — Джон Блейр, Джеймс Мадисън Мл.

Северна Каролина — Дж. Рутледж, Чарлс Котсуърт Пинкни, Чарлс Пинкни, Пиърс Бътлър

Южна Каролина — Уилям Блаунт, Ричард Добс Спайт, Хю Уилямсън

Джорджия — Уилям Фю, Ейбрахам Болдуин

Удостоверил: Уилям Джексън, секретар

ПЪРВИТЕ ДЕСЕТ ДОБАВКИ (ДЕКЛАРАЦИЯ НА ПРАВАТА)

В сила от 15 декември 1791 г.

I ДОБАВКА

Конгресът няма да приема закони, установяващи или забраняващи свободното изповядване на каквато и да било религия, ограничаващи свободата на словото или на печата или ограничаващи правото на хората да се събират мирно и да се обръщат с петиции към правителството за отстраняване на несправедливости.

II ДОБАВКА

Тъй като за безопасността на всяка свободна държава е необходимо добре организирано опълчение, правото на народа да притежава и носи оръжие не може да бъде нарушавано.

III ДОБАВКА

В мирно време нито един войник не може да бъде настаняван в ничий дом без съгласието на собственика му; по време на война това се допуска само по начин, определен със закон.

IV ДОБАВКА

Правото на хората да бъдат сигурни в неприкосновеността на своята личност, жилище, книжа и имущество не може да бъде нарушавано с неоснователни обиски или арести, а съдебни постановления за такива действия не могат да бъдат издавани без достатъчни основания, потвърдени с клетва или тържествена декларация. Такива постановления трябва да посочват конкретно подлежащите на обиск места и подлежащите на арест или конфискация лица или имущество.

V ДОБАВКА

Никое лице не може да бъде подведено под отговорност за углавно или друго позорно престъпление освен по обвинение или постановление на Голямото жури, с изключение на случаите на подвеждане под отговорност в сухопътните или морските въоръжени сили или в народното опълчение, действащи по време на война или на застрашаваща обществото опасност. Никое лице не може да отговаря два пъти в живота си или с телесно наказание за едно и също престъпление, нито може да бъде принуждавано да свидетелства срещу себе си в углавно дело, нито да бъде лишено от живот, свобода или имущество без надлежен съдебен процес, нито може частна собственост да се взема за обществено ползване без справедлива компенсация.

VI ДОБАВКА

Във всички случаи на углавно съдебно преследване обвиняемият има правото на бързо и публично съдебно дирене от съда на безпристрастни съдебни заседатели на онзи щат и окръг, където е извършено престъплението, като този окръг предварително е определен със закон; обвиняемият има правото да бъде информиран относно характера и мотивите на обвинението, да иска очни ставки със свидетелите, даващи показания срещу него, да изисква принудително призоваване на свидетели в негова полза и да се ползва от помощта на адвокат за защитата си.

VII ДОБАВКА

В делата, влизащи в обсега на обичайното право, когато сумата на иска надвишава двадесет долара, се запазва правото спорът да бъде решаван от съдебните заседатели и никакво дело, решено от съдебните заседатели, не може да бъде подложено на преразглеждане от който и да било съд на Съединените щати освен въз основа на положенията на обичайното право.

VIII ДОБАВКА

Не могат да се изискват чрезмерно високи парични гаранции, нито да се налагат чрезмерно високи глоби, нито да се налагат жестоки и необичайни наказания.

IX ДОБАВКА

Изброяването в Конституцията на определени права не трябва да се тълкува като отричане или подценяване на други принадлежащи на народа права.

X ДОБАВКА

Правата, неделегирани на Съединените щати с настоящата Конституция, но и неотричани от нея на щатите, се запазват на щатите и на народа.

ДОБАВКИ СЛЕД ДЕКЛАРАЦИЯТА НА ПРАВАТА

ХІ ДОБАВКА — Тълкуване на съдебната власт

Съдебната власт на Съединените щати не се тълкува в смисъл, че едно преследване или система на юриспруденция, приложени към един от щатите от страна на гражданин на друг щат или от поданик на която и да било друга държава, трябва да засягат целите Съединени щати. (1798 г.)

ХІІ ДОБАВКА — Начин на избиране на президент и вицепрезидент

Членовете на избирателната колегия^[1] се събират в съответните щати и гласуват с бюлетини за президент и вицепрезидент, поне един от които не е жител на съответния щат; в бюлетините те отбелязват лицето, за което гласуват за президент, а на отделни избори посочват кандидат за вицепрезидент; съставят се отделни списъци на всички лица, получили гласове за президент, и на всички лица, получили гласове за вицепрезидент; тези списъци се подписват от тях, удостоверява се тяхната достоверност и запечатани се изпращат до седалището на правителството на Съединените щати, по-точно до председателя на Сената. В присъствието на Сената и на Камарата на представителите председателят отваря всички списъци, след което се преброяват гласовете. Лицето, получило най-голям брой гласове за президент, т.е. на мнозинството от членовете на избирателните колегии, се определя за президент. Ако нито едно лице няма такова мнозинство, тогава от лицата с най-голям брой гласове, но не повече от три от списъка на кандидатите, Камарата на представителите незабавно избира президента с бюлетини. При избора на президент гласовете се взимат за всеки щат поотделно, по един глас на щат; за кворум при този случай се смята член или членове, представляващи две трети от гласовете на щата, като за окончателния избор е необходимо обикновеното мнозинство на всички щати. (В случай че

Камарата на представителите до четвъртия ден на следващия месец март не избере президент, след като правото на избор ѝ е било предоставено, тогава длъжността на президента ще се изпълнява от вицепрезидента, както в случаите на смърт или друга конституционна невъзможност на президента^[2].) Лицето, получило най-голям брой гласове за вицепрезидент, се избира за вицепрезидент, стига само този брой да представлява мнозинството от целия общ брой членове на избирателните колегии; ако никой не получи мнозинство, тогава от първите двама в списъка Сенатът избира вицепрезидента. За кворум в този случай се смятат две трети от общия брой на сенаторите, като за избора е необходимо мнозинството от този брой. Лице, което по закон няма право да бъде избрано за президент не може да бъде избрано и за вицепрезидент. (1804 г.)

[1] Избират се от гласоподавателите на всеки щат, за да изберат президент и вицепрезидент. ↑

[2] Текстът в скоби се допълва от XX добавка, чл. 3. ↑

ПРЕУСТРОЙСТВЕНИ ДОБАВКИ^[1]

XIII ДОБАВКА — За премахване на робството

1. В Съединените щати, както и във всички територии под тяхна юрисдикция няма да съществуват нито робство, нито принудителен труд освен като наказание за престъпление, в което заподозреният трябва да бъде съответно обвинен.

2. Правото да налага този член принадлежи на Конгреса посредством съответното законодателство. (1865 г.)

XIV ДОБАВКА — За неограничаване на правата на гражданите

1. Всички лица, родени или натурализирани в Съединените щати и подчинени на техните закони, са граждани на Съединените щати и на щата, в който живеят. Никой щат няма право да приема и налага закони, ограничаващи привилегиите или имунитета на гражданите на Съединените щати; никой щат няма право да лишава личността от живот, свобода или имущество без съответния съдебен процес, нито пък да отказва на което и да било лице под негова юрисдикция съответната закрила на закона.

2. Представителите са пропорционално разпределени между щатите според тяхната съответна численост, при което се взема предвид общият брой лица за всеки щат, с изключение на индианците, необлагани с данък. Но когато гласоподавателното право за избор от членове на избирателни колегии на президент и вицепрезидент на Съединените щати, на представители за Конгреса, на служители на изпълнителната и съдебната власт за щата или на членове на законодателните му органи се откаже на когото и да било от мъжкото население на този щат, навършил 21-годишна възраст, гражданин на Съединените щати, или пък му се попречи да гласува освен в случаите на участие в бунт или други престъпления, то основата на съответното представителство трябва да се намали в съответствието, в което броят

на тези граждани мъже се отнася към общия брой мъже, навършили 21 години, за съответния щат.

3. Лица, които като членове на Конгреса, държавни служители на Съединените щати, членове на щатски законодателни органи, на изпълнителната или съдебната власт вече са полагали клетва да спазват Конституцията на Съединените щати, а след това са се ангажирали с метежна или бунтовническа дейност против нея или са подкрепяли нейните врагове, нямат право да стават сенатори, представители в Конгреса, членове на избирателни колегии за президент и вицепрезидент или да заемат каквато и да било държавна или военна длъжност в Съединените щати или в отделен щат. С две трети от гласовете на всяка камара обаче Конгресът може да върне така отнетите привилегии.

4. Не се поставя под въпрос валидността на обществения дълг на Съединените щати, когато е авторизиран със закон и включва задължения за изплащане на пенсии и премии за заслуги, проявени при потушаване на размирици и бунтове. Но нито Съединените щати, нито отделен щат ще се задължават да изплащат задължения, поети за подпомагането на размирици и бунтове, ако те са насочени против Съединените щати; няма да се уважават и оплаквания за това, че е бил изгубен роб или е намерил свободата си — всички подобни задължения и оплаквания се смятат за незаконни и лишени от основание.

5. При съответно законодателство Конгресът има право да налага предвидените в тази точка мерки. (1868 г.)

XV ДОБАВКА

1. Нито Съединените щати, нито който и да било щат имат право да отричат или да ограничават избирателните права на гражданите поради раса, цвят на кожата или предишно състояние на робство.

2. При съответно законодателство Конгресът има право да налага действието на този член. (1870 г.)

XVI ДОБАВКА — За данъка върху общия доход

Конгресът има правото да налага и събира данъци върху дохода, независимо от какъв източник е бил получен, без да ги разпределя

между отделните щати и независимо от официалните преброявания. (1913 г.)

XVII ДОБАВКА — За избора на сенатори

1. Сенатът на Съединените щати се състои от по двама сенатори за всеки щат, избирани за шест години от населението на щата. Всеки сенатор има право на един глас. Членовете на избирателните колегии от всеки щат трябва да притежават квалификациите на избиратели от името на мнозинството на щатските законодателни власти.

2. Ако в представителството на един щат се появят вакантни места за Сената, изпълнителната власт на този щат издава нареждане за провеждане на избори за тези места, освен ако законодателната власт на щата не упълномощи съответната изпълнителна власт да назначи временно изпълняващи поста сенатор до попълването на вакантните места чрез избори.

3. Настоящата добавка не засяга избирането или мандата на който и да било сенатор, избран преди влизането ѝ в сила като част от Конституцията. (1913 г.)

XVIII ДОБАВКА — Забрана на спиртните напитки

1. Една година след ратификацията на настоящия член се забранява производството, продажбата и пренасянето на спиртни напитки, вносът и износът на такива във и от Съединените щати и териториите под тяхна юрисдикция.

2. Чрез съответното законодателство Конгресът и отделните щати ще имат правото да наложат горния член.

3. Този член не може да влезе в сила, ако не бъде ратифициран като добавка към Конституцията от законодателствата на отделните щати в седемгодишен срок след представянето му на тези щати от Конгреса (1919 г. Приема се от всички щати с изключение на Кънетикът и Род Айлънд; отменена с XXI добавка от 5 декември 1933 г.)

XIX ДОБАВКА — Избирателни права за жените

1. Избирателните права на гражданите на Съединените щати няма да бъдат отнемани или ограничавани както от отделни щати, така и от Съединените щати по полов признак.

2. Посредством съответното законодателство Конгресът трябва да въведе горния член в сила. (1920 г.)

XX ДОБАВКА — За мандатите на президента и вицепрезидента, сенаторите и представителите

1. Мандатите на президента и вицепрезидента изтичат по пладне на 20 януари, а мандатите на сенаторите и представителите — на 3 януари в годините, в които трябва да стане това, в случай че настоящият член не бъде ратифициран. На тези дати започват мандатите на техните приемници.

2. Конгресът се свиква поне веднъж годишно, като заседанията започват по пладне на 3 януари, освен ако с друг закон не се предвижда друга дата.

3. Ако в деня, когато новоизбраният президент трябва да встъпи в длъжност, той е починал, за президент се обявява новоизбраният вицепрезидент. Ако един президент не е бил избран до датата за встъпване в длъжност или новоизбраният президент няма необходимото мнозинство, новоизбраният вицепрезидент изпълнява президентските функции, докато президентът получи необходимото мнозинство. Конгресът може със закон да постанови при неизбирането на президент или вицепрезидент кой ще изпълнява длъжността на президента до момента, когато президентът и вицепрезидентът не получат квалифицирано мнозинство.

4. Конгресът определя със закон в случай на смърт на някое от лицата, от които Камарата на представителите трябва да избере президент, или Сенатът — вицепрезидент, кому трябва да се прехвърли правото на избор.

5. Член 1 и 2 влизат в сила на 15 октомври след ратификацията на настоящия член.

6. Този член не влиза в сила, ако не е бил ратифициран като добавка към Конституцията от Законодателните събрания на три четвърти от щатите в седемгодишен срок от датата на внасянето му. (1933 г.)

XXI ДОБАВКА

1. XVIII добавка към Конституцията на Съединените щати се отменя.

2. Този член не може да влезе в сила, ако не бъде ратифициран като добавка към Конституцията от събранията на отделните щати в седемгодишен срок след представянето му в Конгреса, както е предвидено в Конституцията. (1933 г.)

XXII ДОБАВКА

1. Никое лице не може да бъде избрано на длъжността президент за повече от два мандата; никое лице, заемало длъжността президент или временно изпълнявало тази длъжност повече от две години, за която е бил избран друг президент, не може да бъде избирано на тази длъжност повече от един път. Това не се отнася до лицето, заемащо длъжността президент в момента, когато настоящата добавка е била предложена от Конгреса, и не лишава заемащия поста президент или временно изпълняващия тази длъжност от правото да заема същия пост, докато настоящият член не влезе в законна сила.

2. Горният член не може да влезе в сила, ако не бъде ратифициран като поправка към Конституцията от Законодателните събрания на три четвърти от щатите в седемгодишен срок от датата на внасянето му. (1951 г.)

XXIII ДОБАВКА

1. В окръг Колумбия, представляващ седалището на правителството на Съединените щати, се определя съгласно решението на Конгреса:

Определен брой членове на избирателна колегия за президент и вицепрезидент, отговарящ на общия брой сенатори и представители в Конгреса, на каквито окръгът би имал право, ако беше щат, но в никакъв случай повече от броя, който се полага на най-малобройния по население щат; когато се отнася до избора на президент и вицепрезидент, те ще се смятат за членове на избирателна колегия наравно с тези от другите щати; те се събират в границите на окръга с функции като тези, определени с XII добавка.

2. Конгресът е овластен да въведе този член посредством съответното законодателство. (1961 г.)

XXIV ДОБАВКА

1. Съединените щати, както и всеки отделен щат, не могат да отказват или да ограничават правото на един гражданин на Съединените щати да гласува в първични и всякакви други избори за президент и вицепрезидент, за членове на избирателни колегии, сенатори и представители в Конгреса по причина, че не си е платил избирателен или всякакъв друг вид данък.

2. Конгресът е овластен да въведе този член посредством съответното законодателство. (1964 г.)

XXV ДОБАВКА

1. В случаите, когато президентът бъде лишен от длъжност, почине или си подаде оставката, президент става вицепрезидентът.

2. В случай че длъжността на вицепрезидента се оваканти, президентът назначава вицепрезидент, който заема тази длъжност едва след като бъде утвърден с мнозинство в двете камари на Конгреса.

3. Ако президентът връчи на председателя *pro tempore* на Сената и на спикера на Камарата на представителите писмена декларация, че не е в състояние да изпълнява и упражнява своите права и задължения, и докато същият не им връчи писмена декларация за противното, тези права и задължения преминават у вицепрезидента като временно изпълняващ длъжността.

4. Ако вицепрезидентът и мнозинството от основните служители на изпълнителните департаменти или на друг подобен орган като Конгреса законно съставят и връчат на председателя *pro tempore* на Сената и на спикера на Камарата на представителите писмена декларация, че президентът не е в състояние да упражнява своите права и задължения, вицепрезидентът веднага поема правата и задълженията на президента като изпълняващ длъжността.

Сетне, ако президентът връчи на председателя *pro tempore* на Сената и на спикера на Камарата на представителите писмена декларация, че е в състояние да упражнява своите права и задължения, той ги поема отново, освен ако вицепрезидентът и мнозинството от основните служители на изпълнителните департаменти или на друг подобен орган като Конгреса не са връчили по закон в четиридневен срок на председателя *pro tempore* на Сената и на спикера на Камарата на представителите писмена декларация, че президентът не е в състояние да изпълнява своите права и задължения. Ако в момента не

заседава, Конгресът трябва да се събере в срок от 48 часа и да реши въпроса. Двадесет и един дни след получаването на писмената декларация или ако не в сесия, в срок от 21 дни, след като е трябвало да се свика, Конгресът решава с мнозинство от две трети за двете камари дали президентът може, или не може да изпълнява своите права и задължения; ако реши, че той не може да ги изпълнява, вицепрезидентът продължава да изпълнява длъжността временен президент; в противен случай президентът поема отново правата и задълженията си. (1967 г.)

XXVI ДОБАВКА

1. Нито Съединените щати, нито който и да било щат имат право да отказват или да ограничават изборителните права на гражданите на Съединените щати, които са навършили 18-годишна възраст.

2. Конгресът е овластен да въведе този член посредством съответното законодателство. (1971 г.)

[1] XIII, XIV и XV добавка за периода непосредствено след Гражданската война са известни като преустройствени и са предложени от Републиканската партия, за да наложат нейните виждания за Юга, където (напр. в Мисисипи, Южна Каролина и Джорджия) следвоенните законодателни власти изготвят закони, имащи за цел да увековечат робството на негрите под различни форми.

↑

ТОМАС ДЖЕФЕРСЪН ДЕКЛАРАЦИЯ НА НЕЗАВИСИМОСТТА ЕДИНОДУШНА ДЕКЛАРАЦИЯ НА ТРИНАЙСЕТТЕ СЪЕДИНЕНИ ДЪРЖАВИ В АМЕРИКА

В Конгреса, 4 юли 1776 г.

Когато в хода на човешката история настъпи необходимост, щото един народ да разкъса политическите окови, които са го привързали о друг, и от всички земни власти да се сдобие с онзи независим и равен статут, на който природните и божии закони му дават право, благоприличието уважение към мнението на човечеството изисква той да обяви причините, които са го принудили да се самоотдели. Ние смятаме, че видни от само себе си са истините: всички хора са създадени равни, а техният създател ги е дарил с някои неотнемаеми права, измежду които правото на живот, на свобода и на стремеж към щастие^[1]. И за да гарантират тези права, хората си учредяват управление, което извлича справедливата си власт от съгласието на управляваните. Според нас, щом една форма на управление се окаже пагубна за посочената цел, народът има правото да я видоизмени или премахне и да учреди ново управление, поставяйки основите му на такива принципи и организирайки властта му по такъв начин, каквито му се чинят най-подходящи, за да гарантират неговата сигурност и щастие. Наистина, както би продиктувала разсъдливостта, отдавна установени управления не бива да се видоизменят поради незначителни или преходни причини; и както е показал досегашният опит, човечеството е по-склонно да страда дотогава, докато злините са все още поносими, вместо да ги изправя, унищожавайки системата, на която е привикнало. Но когато един дълъг низ от злоупотреби и грабителства, преследващи неизменно една и съща цел, говорят, че

този народ е застрашен да бъде поставен под властта на един абсолютен деспотизъм, то тогава негово право и негово задължение е да отхвърли подобно управление и да си избере нови пазители на своята бъдеща сигурност. Така търпеливо понасяха и нашите колонии и такава е сега необходимостта, която ги принуждава да изменят предишната система на управление. Историята на сегашния крал на Великобритания^[2] представлява история на непрестанни противоправни деяния и грабителство, при което пряката цел е да се установи абсолютна тирания над нашите държави. В доказателство нека запознаем безпристрастния свят с фактите.

Той отказа да подпише закони, които са извънредно здравословни и нужни за общественото благо. Той забрани на своите губернатори да прокарват закони от непосредствено и належащо значение, като нареди да се смятат невалидни, докато не се получи неговото съгласие; и като обявяваше тези закони за невалидни, той изобщо забравяше да си спомни за тях. Той отказа да признае други закони за уреждане въпросите на големи маси от хора, поставяйки условие, щото тези люде да отстъпят правото си на представителство в Законодателството — право, неоченимо за тях, ала страшно за тираните. Той свикваше законодателните органи на неудобни и необикновени места, отдалечени от хранилищата на тяхната обществена документация, с едничката цел да ги склони да се преклонят пред неговите решения. Той неколkokратно разпускаше Камарите на представителите, защото с мъжествена твърдост те се противопоставяха на посегателствата му срещу правата на народа. След подобни разпускания той продължително време отказваше да се избераат нови; ето защо, неподатлива на премахване, законодателната власт на много места си бе възвърната от народа; но държавата в същото време остана изложена на заплахата от външна намеса и вътрешни вълнения. Той правеше всичко, за да затруднява населението на нашите държави, като за тази цел се противопостави на законите за натурализирането на чужденците, отказа да признае друг закон, който да насърчи тяхното преселване по нашите места, и постави условия за нови присвоявания на земи.

Той попречи на юридическите власти, като отказа да признае закона за установяване на съдебна власт. Съдиите трябваше да разчитат единствено на неговата воля за своите мандати и за

количеството и изплащането на техните заплати. Той създаде множество нови служби и прати у нас тълпи от чиновници да задяват населението и да му ядат хляба. В мирно време той поддържаше у нас постоянни войски без съгласието на нашето законодателство. Той стори всичко, за да направи военните независими от гражданската власт и да ги постави над нея. Той влезе в съглашение с други^[3], за да ни подчини на юрисдикция, чужда на нашата конституция и непризната от нашите закони, давайки съгласието си за всякакви разпореждания на това измислено законодателство: разквартируването на значителни съединения от военни сили.

Тяхната защита посредством съдебни фарсове от всякакво наказание за убийствата, които биха извършили над жителите в нашите щати.

Прокара закон за прекъсването на нашата търговия с всички части на света.

За налагане на данъци без нашето съгласие.

За лишаването ни в много случаи от правото на съд с жури^[4].

За транспортирането на наши граждани отвъд морето, та там да ги съдят за несъществуващи нарушения.

За премахването на свободната система на английското законодателство в една съседна провинция^[5], установявайки там временна власт и разширявайки нейните граници така, че да я превърне в пример и в удобен инструмент за въвеждането на същата абсолютна власт и в нашите колонии.

За отнемането на нашите харти, премахването на нашите най-тачени закони и коренно преустройство във формите на нашето управление.

За разпускането на нашите собствени законодателни органи.

Той се отказа от властта си тук, обяви, че сме извън негова протекция и поведе война срещу нас.

Той нахлу в нашите води, ограбваше нашите брегове, гореше градовете ни, отнемаше живота на нашите граждани.

В този момент изпраща огромни армии от чужди наемници^[6], за да довършат делата на смърт, опустошение и тирания, захванати вече с такава жестокост и перфидност, каквито едва ли ще се намерят и в най-варварските векове, абсолютно недостойни за главата на една цивилизована нация.

Той принуждава нашите сънародници, взети в плен в открито море, да обръщат оръжието си против своята страна, да стават палачи на своите другари и братя или да падат от тяхната ръка.

Той подстрекава вътрешни въстания против нас и се помъчи да насъска обитателите на граничните райони, безмилостните индиански диваци, в чиито известни правила на войната влиза безогледното избиване на хора от всякаква възраст, пол и състояние. При всички случаи на това потисничество ние сме изпращали петиции за обезщетения и корекции в най-смирен тон. Но на нашите безбройни молби отговорът винаги е бил нови противоправни постъпки. Един монарх, чиято същност всеки негов акт може да определи като тиранична, е неподходящ да бъде владетел на един свободен народ. Ние не сме останали и до съчувствието на своите английски братя. От време на време сме ги предупреждавали за опитите на тяхното законодателство да ни наложи недопустима юрисдикция. Напомняли сме им обстоятелствата около нашата емиграция и заселване тук. Призовавали сме тяхната вродена справедливост и великодушие, умолявали сме ги в името на родствените връзки да се отрекат от тези посегателства, които неизбежно биха преустановили нашите връзки и съгласие. Но те също останаха глухи за гласа на справедливостта и на кръвта. Ето защо, като приемаме мълчаливо необходимостта, ние сме длъжни да обявим своето отделяне и да ги приемаме занапред, както и останалото човечество, за неприятели във война и за приятели в мир.

Ето защо ние, представителите на Съединените американски щати, събрани в Генерален конгрес, призоваваме върховния съдия на света да благослови правотата на нашите намерения и в името и по волята на добрия народ, който населява нашите колонии, тържествено написваме и обявяваме, че тези Обединени колонии са и по право трябва да бъдат СВОБОДНИ И НЕЗАВИСИМИ ЩАТИ; че те се освобождават от всякаква зависимост пред британската корона и че всички политически връзки между тях и държавата Великобритания са и трябва да бъдат напълно прекъснати; и че като свободни и независими щати те имат пълното право да обявяват война, да сключват мир, да подписват съюзи, да установяват търговски отношения и да вършат всички други деяния и неща, на каквито имат право независимите държави.

И в подкрепа на настоящата Декларация, като се уповаваме твърдо в подкрепата на божественото провидение, ние взаимно се заклеваме в нашия живот, в нашата съдба и в свещената си чест.

[1] Още в своя „Втори трактат за властта“ английският философ Джон Лок (1632–1704) определя естествените права на човека като право на „живот, свобода и на имущество“. Видна е философската еволюция у Джеферсън, който, заменяйки „имущество“ със „стремеж към щастие“, за първи път в политическата история на света включва понятието „щастие“ в официален държавен документ. ↑

[2] Джордж III (1760–1820). ↑

[3] Намек за британския парламент. ↑

[4] Според английското, а по-сетне и американското правораздаване заподозреният се изправя пред съда едва след като специално 12-членно жури (предсъдебни заседатели) го намери за виновен. Журито може да обяви подсъдимия за невинен и да го освободи. ↑

[5] Квебекския закон от 1774 г. Великобритания обещава отстъпки на френските католици и възстановяване на френското гражданско право и по този начин откъсва провинцията Квебек от крайбрежните колонии. ↑

[6] Става дума за изпратените от Джордж III наемни войници, които британската корона купува за войната в Северна Америка от някои германски херцоzi. ↑

ТОМАС ПЕЙН
ЗДРАВИЯТ РАЗУМ (ОТКЪС)

РАЗМИШЛЕНИЯ ВЪРХУ СЕГАШНОТО СЪСТОЯНИЕ НА АМЕРИКАНСКИТЕ РАБОТИ^[1]

В следващите страници не предлагам нищо повече от прости факти, ясни доводи и здрав разум; няма да уговарям нищо предварително с читателя, освен да се отърси от предразсъдъците и предубежденията и да остави ума и чувствата си да решават сами; да приеме или по-скоро да не отхвърля истинската природа на човека и великодушно да разпростре своето зрително поле извън днешния ден.

Томове са изписани по въпроса за борбата между Англия и Америка. Хора с всякакво положение се впуснаха в полемиката поради различни подбуди и различни замисли; но всичко се оказа безплодно, а времето за разискване свърши. Като последно средство оръжието решава спора; кралят предпочете да призове на съд, а континентът прие предизвикателството.

Разказвали са за покойния г-н Пелъм^[2] (който, макар и способен министър, не беше без недостатъци), че когато го обвинили в Камарата на общините, загдето неговите мерки са само от временно естество, той отвърнал: „Ще изтраят, докато съм жив.“ Ако толкова пагубна и недостойна за мъже мисъл завладее колонииите в сегашния спор, предците ще бъдат споменавани от бъдещите поколения с отвращение.

Слънцето никога не е светило над по-достойна кауза. Тя засяга не един град, една област, една провинция или едно кралство, а един континент — поне на една осма от обитаемата земя. Тя не е въпрос за ден, година или десетилетие; всъщност бъдещите поколения са заинтересовани от спора и малко или много ще бъдат повлияни завинаги от ставащото сега. Сега е времето на континента да се посее единение, вяра и чест. Най-малкото сгъване сега ще бъде като име, издълбано с върха на игла върху крехката кора на млад дъб; раната ще расте с дървото и потомството ще я вижда изписана с едър почерк.

С пренасянето на въпроса от кръглата маса на бойното поле настъпва нова ера за политиката — възниква нов начин на мислене. Всички планове, предложения и т.н., предшествващи 19 април^[3], т.е. започването на военните действия, са като миналогодишни календари, които, макар и подходящи за тогава, са вече изпреварени и безполезни днес. Каквото и да изтъкваха застъпниците на двете страни тогава, то се свеждаше до едно и също, а именно — съюз с Великобритания; единствената разлика между тях беше в начина за постигането му; едните предлагаха сила, а другите приятелство, но стана така, че едните не успяха, а другите се оттеглиха.

Толкова е говорено за предимствата на помиряването, което отмина като приятен сън и ни остави както си бяхме, че справедливостта изисква да проучим внимателно обратната страна на въпроса и да се осведомим за многото материални щети, които нашите колонии понасят и винаги ще понасят, ако са свързани със и са зависими от Великобритания. Да проучим тази връзка и зависимост върху принципите на природата и здравия разум; да видим на какво трябва да разчитаме, ако сме отделени, и какво трябва да очакваме, ако сме зависими.

Чувал съм някои да твърдят, че тъй като Америка е преуспяла при старата си връзка с Великобритания, тя ѝ е необходима и за нейното бъдещо щастие и винаги ще има същото въздействие. Няма по-измамно нещо от такива доводи. Все едно да кажем, че понеже детето е израснало с мляко, то никога не трябва да яде месо, или че първите двадесет години от нашия живот трябва да станат оправдание за следващите двадесет. Но дори това значи да приемем повече, отколкото е истина; защото, аз заявявам без заобикалки, Америка би преуспяла толкова, а вероятно и много повече, ако никоя европейска държава не ѝ беше обръщала внимание. Търговията, с която тя забогатя, е с жизненонеобходимости стоки, а те винаги ще имат пазар, докато Европа не се откаже от обичая си да яде.

Но тя ни е закриляла, казват някои. Че ни е обсебила, е вярно, и че е защитавала континента за наша сметка, както и за своя собствена, е признато; но тя би защитавала и Турция по същите подбуди, а именно заради търговията и господството.

Уви! Ние дълго бяхме заблуждавали от стари предразсъдъци, дадохме големи жертви на суеверието. Ние се хвалехме със закрилата

на Великобритания, без да отчитаме, че нейните подбуди са интересите, не привързаността; и че тя не ни е закриляла от нашите врагове заради нас, а от нейните заради самата нея, от тези, които не могат да се оплачат от нас заради нещо друго и които винаги ще бъдат наши врагове заради същото. Нека Великобритания се откаже от своите претенции към континента или континентът да отхвърли зависимостта си и ние ще бъдем в мир с Франция и Испания, дори те да са във война с Британия. Последната война на ХанOVER^[4] би трябвало да ни плаши от такива връзки.

Много е говорено за обединената мощ на Британия и колониите, че заедно те биха могли да се обявят против света. Но това е само предположение, изходът на една война е несигурен; пък и фразите не означават нищо, защото нашият континент няма да позволи да му бъде източвана кръвта, за да подкрепя британското оръжие в Азия, Африка или Европа.

Освен това каква полза ще имаме ние, ако се обявим против света? Нашата цел е търговията и ако се грижим добре за нея, тя ще ни осигури мир и приятелство с цяла Европа; защото цяла Европа е заинтересована да вижда в Америка свободно пристанище^[5]. Нейната търговия винаги ще ѝ бъде закрила, а това, че е бедна на злато и сребро, ще я предпазва от възможни нашественици.

Аз предизвиквам най-горещия привърженик на помирението да изтъкне една-единствена облага, която нашият континент ще извлече, ако бъде свързан с Великобритания. Повтарям предизвикателството, никаква облага не се получава. Нашето зърно ще се продава на добра цена на всеки пазар в Европа, а за нашите вносни стоки трябва да се плаща където и да ги купуваме.

Но щетите и загубите, които понасяме от тази връзка, са безброй; и нашият дълг към човечеството изобщо, както и към самите нас ни кара да отхвърлим съюза, защото всяко подчинение на Великобритания или зависимост от нея може да въвлече нашия континент в европейските войни и разпри и да ни скара с народи, които иначе биха се стремили към нашето приятелство. Тъй като Европа е нашият пазар за търговия, ние не би трябвало да създаваме никакви частични връзки с която и да е нейна част. Истинските интереси на Америка са да избягва европейските съперничества — нещо, което тя не може да направи никога, докато нейната зависимост

от Британия я превръща в придатък към системата на британската политика.

Европа е прекалено гъсто населена с кралства, за да живее дълго в мир, и щом избухне война между Англия и някоя друга държава, търговията на Америка се разрушава поради нейната връзка с Британия. Следващата война може да не се окаже победна като последната^[6] и ако стане така, сегашните привърженици на помирението тогава ще искат отделяне, защото неутралитетът в такъв случай ще бъде по-сигурна охрана, отколкото конвоирацията на кораб. Всичко честно и разумно се застъпва за отделяне. Кръвта на убитите, разплакалият глас на природата вика:

ДОШЛО Е ВРЕМЕ РАЗДЕЛНО! Дори разстоянието, на което всемогъщият е разположил Англия и Америка, е силно и естествено доказателство, че господството на едната над другата никога не е било замисъл на небето. Времето, в което континентът е открит, също така се прибавя към тежестта на доказателствата, а начинът, по който е заселен, увеличава силата им. Реформацията беше предшествана от откриването на Америка, като че ли всемогъщият милостиво е искал да отвори храм за преследваните в бъдещите години, когато родината няма да им дава нито дружелюбие, нито сигурност.

Мнозина имат добрата участ да живеят далече от мястото на сегашното нещастие; злото не е стигнало достатъчно близко до техните врати, за да ги накара да почувствуват несигурността, която е надвиснала над всички американски имуществата. Но нека въображението ни пренесе за малко в Бостън^[7]; това огнище на отчаяние ще ни научи на мъдрост и ще ни накара да се отречем завинаги от една държава, в която не можем да имаме вяра. Жителите на нещастния град, които само преди няколко месеца живееха охолно и спокойно, сега нямат друг избор освен да чакат и да гладуват или да тръгнат да просят. Застрашени от огъня на своите, ако останат в града, и от грабежите на английските войници, ако го напуснат, в сегашното си положение те са пленници без надежда за спасение и при една обща атака за избавлението им ще бъдат изложени на яростта и на двете армии.

Хората с по-бездейна природа гледат някак несериозно на оскърбленията на Великобритания и като се надяват все още, че всичко ще мине добре, са склонни да извикат:

„Стига, стига, ние пак ще бъдем приятели, въпреки това.“ Вгледайте се обаче внимателно в страстите и чувствата на човешкия род, отнесете учението за помирението към мерките на природата и след това ми кажете дали можете оттук нататък да обичате, да почитате и да служите вярно на една държава, която е донесла огън и меч във вашата страна. Ако не можете да направите всичко това, тогава само се заблуждавате и с вашата мудност съсипвате потомството. Вашите бъдещи отношения с Британия, която нито можете да обичате, нито да почитате, ще бъдат насилени и неестествени и като се основават само на сегашното удобство, за кратко време отново ще стигнат до още по-окаяно състояние от предишното. Но ако кажете, че все пак бихте могли да отминете насилията, тогава аз ви питам:

Изгорена ли е вашата къща? Унищожено ли е пред очите ви вашето имущество? Лишени ли са вашите жена и деца от легло, на което да спят, или от хляб, с който да се нахранят? Отнела ли е тяхната ръка ваш родител или ваше дете, оставяйки ви съсипан и злочест? Ако не е, тогава не можете да съдите тия, на които е отнела. Ако е отнела и въпреки това можете да се ръкувате с убийците, тогава сте недостоеен да се наричате съпруг, баща, приятел или любим; и каквато и да е вашата длъжност или титла в живота, вие имате сърце на страхливец и душа на подлизурко.

Не, това не означава да се разгорещават или преувеличават нещата, а да се поставят на изпитанието на онези чувства и привързаност, които природата оправдава и без които не бихме могли да изпълняваме обществените задължения в живота или да се наслаждаваме на радостите от него. Нямам намерение да представям ужаси с цел да предизвикам отмъщение, а да разбудя от пагубния и недостоеен за мъже сън, за да можем решително да преследваме определена цел. Не е по силите на Британия или Европа да завладеят Америка, ако тя сама не си навреди чрез мудност и плахост. Тази зима се равнява на век, ако се използва както трябва, но ако бъде пропиляна или пропусната, целият континент ще вкуси бедата; и няма наказание, незаслужено от човека, какъвто и където и да е, което може да стане причина да се загуби толкова драгоценно и полезно време.

Противно на разума, на всеобщия порядък на нещата, на всички примери от минали епохи е да се предполага, че нашият континент дълго може да остане подвластен на някоя външна сила. Най-

оптимистично настроените в Британия не мислят така. В този момент най-голямото напрежение на човешкото благоразумие не може да измисли нищо освен отделянето, па макар то да ни даде само една година сигурност. Помирението сега е лъжовен сън. Естеството е изоставило тази връзка, а хитростта не може да го замести. Защото, както мъдро се изразява Милтън:

„Никога не може да се изгради истинско помиряване там, където раните на смъртна омраза са проникнали толкова дълбоко.“^[8]

Всички мирни средства се оказаха безрезултатни. Нашите молби бяха отхвърлени с презрение; и започнаха да ни убеждават, че нищо не ласкае суетата и не засилва упорството на кралете както многократните молби, и нищо не е допринесло повече от тази именно мярка да станат кралете на Европа абсолютни монарси. Вижте Дания и Швеция^[9]. Следователно, тъй като само ударите ще помогнат, за бога, нека се отделим докрай и да не оставяме следващите поколения да си режат гърлата под осквернените безсмислени названия родител и дете.

Да се каже, че те никога вече няма да прибегнат до това, е безсмислено и фантазьорско; така мислехме при премахването на закона за гербовия налог, но следващите година-две ни извадиха от заблуддението; по същия начин можем да предположим, че народи, на които е било нанесено поражение, никога няма да възобновят разпратата.

Но най-силният от всички доводи е, че само независимостта, т.е. една континентална форма на управление, може да поддържа мира на континента и да го запази от граждански войни. Аз се боя от едно помирение с Британия сега, защото е повече от вероятно то да бъде последвано от бунт на едно или друго място, последствията от който могат да бъдат много по-гибелни от цялата злост на Британия.

Хиляди вече са съсипани от британската жестокост; още хиляди може би ще постигне същата участ. Тези хора изпитват по-други чувства от нас, които не сме понесли нищо. Всичко, което те имат сега, е свободата; това, което са притежавали по-рано, е пожертвано заради нея и като нямат какво повече да губят, те презират подчинението. Още

повече общото настроение на колониите към едно британско правителство ще бъде като на младеж, който почти е станал пълнолетен — те ще се интересуват много малко от нея. А правителство, което не може да запази мира, изобщо не е никакво правителство и в такъв случай ние даваме парите си на вятъра; а какво, моля ви, може да направи Британия, чиято власт ще бъде само на книга, ако избухнат гражданските вълнения на другия ден след помирението? Чувал съм някои да казват (мнозина, вярвам, са говорили, без да мислят), че се боят от независимост, че ги е страх тя да не породии граждански войни. Нашето първо мнение рядко е наистина вярно, но в този случай е именно така; защото трябва да се боим десетократно повече от една закръпена връзка, отколкото от независимост. Аз приемам положението на пострадалия като свое собствено и заявявам тържествено, че ако бях прогонен от къща и дом, имуществото ми — унищожено, състоянието ми — съсипано, като човек, чувствителен към неправди, аз никога не бих приел проповядването на помирение, нито бих се считал обвързан с него.

Колониите проявиха такъв дух на добър ред и подчинение към континенталното правителство, който е достатъчен да успокои и зарадва всеки разумен човек в това отношение. Никой не може да прехвърли и най-малко основание за своите страхове на някакви други съображения, освен на такива, които са наистина детински и нелепи, а именно, че една колония ще се бори за превъзходство над друга.

Но къде е, казват някои, кралят на Америка? Ще ти кажа, друже, той царува горе и не поразява човешкия род като кралския варварин на Великобритания. Все пак за да не изглежда, че ни липсва нещо, дори суетни почести, нека бъде отреден тържествен ден за обявяване на хартата; нека тя се появи положена върху божествения закон, върху Божието слово; нека върху нея бъде поставена корона, по която светът да разбере, че доколкото приемаме монархията, в Америка ще ЦАРУВА ЗАКОНЪТ. Защото както при самовластното управление кралят е закон, така в свободните страни законът би трябвало да бъде крал и не би трябвало да има никакъв друг. Но за да не би след това да възникне някаква злоупотреба, нека в края на обряда короната бъде съборена и разпиляна сред хората, на които принадлежи.

О, вие които обичате човешкия род! Вие, които се осмелявате да се опълчите не само срещу тиранията, но и срещу тиранина, изправете

се! Всяко кътче на Стария свят се огъва от потисничество. Свободата е преследвана по цялата Земя. Азия и Африка отдавна са я пропъдили. Европа я смята за чужденец, в Англия са я предупредили да напусне. О, приемоте скитницата и пригответе навреме убежище за човешкия род!

[1] „Здравият разум“ излиза на 10 януари 1776 г. „Размишления върху сегашното състояние на американските работи“ е III част от „Здравият разум“. Първа част разглежда британската конституция във връзка с „произхода и структурата на властта“; Втора част анализира слабостите на монархията. ↑

[2] Хенри Пелъм — министър-председател на Великобритания от 1743 до 1754 г. ↑

[3] На 19 април 1775 г. в битките при Лексингтън и Конкорд започват военните действия между американските сили и английската войска. И двете сражения завършват с победа за американците. ↑

[4] Руската династия Хановер заграбва британския трон и от 1714 г. го държи чак до 1901 г. „Последната война на Хановер“ Пейн нарича Седемгодишната война (1756–1763) между Англия и Франция за нови колониални владения. ↑

[5] Свободно пристанище — закрито пристанище или част от пристанище, където стоките се получават и експедират без митнически налози. ↑

[6] Англичаните побеждават във френската и в Индианската фаза на Седемгодишната война. ↑

[7] Бостън по това време е окупиран от английски войски и тогава, както и по-късно, се намира в американска обсада. ↑

[8] Из „Изгубеният рай“ на Дж. Милтън, книга IV, 98–99 стих. ↑

[9] Швеция и Дания в XVI–XVII в. стават жертва на абсолютизма. През 1772 г. Густав III Шведски хвърля в затвора целия парламент. ↑

Издание:

Документи на американската демокрация

Издателство „Народна просвета“, София, 1990

Съставител: Кръстан Димитров Дянков, 1990

Преводачи: Кръстан Дянков, Люба Маджарова, 1981

Редактор: Мария Босева

Художник на корица: Николай Пекарев

Художник-редактор: Петър Терзиев

Технически редактор: Мариана Веселинова

Коректор: Росица Велинова

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.